

Mian karim-Ullah Qureshi Karnahi

60km away to East from Muzaffarabad and is situated at the bank of river *Kishan-Ganga* today called *Neelum*. Maximum, about 1000 families are speaking Kundalshahi but it is strange that habitants of native villages surrounding Durl cannot speak and understand even a word of Kundalshahi, whereas, Kundalshahi speakers can easily speak and understand Pahari language of native villages. s

Dr. Kh. Abdur Rehman of Neelum Valley has got his PhD degree for writing his thesis on Kundalshahi, but his research work has not been made public so far. There is no written material in Kundalshahi, but some learnt speakers of it are trying to write it in Persian script. As far as its *folklore* is concerned, the language is also very poor and this lack gives birth to different questions about its speakers, who according to some, were made to migrate from their actual land because of their aggressive activities, but God

Kundalshahi:

Kundalshahi language is a hidden treasure because linguists could not have traced its roots and actual land of its speakers. It too is strange that its speakers are not aware about its name "Kundalshahi". Kundalshahi, they consider as the name of their residential area falling in District Durl cannot speak and understand Pahari language of native villages. s

Dr. Kh. Abdur Rehman of Neelum Valley has got his PhD degree for writing his thesis on Kundalshahi, but his research work has not been made public so far. There is no written material in Kundalshahi, but some learnt speakers of it are trying to write it in Persian script. As far as its *folklore* is concerned, the language is also very poor and this lack gives birth to different questions about its speakers, who according to some, were made to migrate from their actual land because of their aggressive activities, but God

Languages of Jammu & Kashmir Part-v

knows better what the reality is. Anyhow Kundalshahi language is very interesting subject for the linguists and researchers to provoke into the matter and unveil the realities for the information of new generation and also to fill the vacuum of the linguistic history.

Broshiski:

Broshiski is one of the oldest and unique language of the world. Its speakers are *Brosho*. Brosho dynasty includes *Tatari mughals*, *Tatari Hunz*, *Karghez*, *Badakhshami*, *Baltistani (Balti)* and *Wakhen (wakhy)* etc. According to some researchers, Broshos are actually a sub-tribe of Hunz who migrated themselves from North-Western areas along river *Hawang*, China, to present *Karakoram*, *Hindu Kush* and *Himalayan* areas. (13)

At present, this language is being spoken in three

vallies of northern areas i.e. *Hunza*, *Nagar* and *Yasin*, with a little difference from valley to valley, with regards to manner of articulation.

According to research of *Dr. Shehnaz Saleem Hunzaii*, Broshiski is one among twelve languages of the world such as *Basque* and *Finnish* etc. which has not so far related to any linguistic dynasty. Linguists have termed such languages as isolate languages. It too is very strange that the language which is surrounded by three linguistic dynasties i.e. *Indo-European*, *Altai* and *Tibeti* is still an isolate language.

Research work in Broshiski was started in 1930 when *D. R. Laramar* invented its alphabets in *Roman script* to bring it to literally position and wrote some initial books in this Language, whereas from 1970 to 1980 *Prof. Harman*

Bargar, head of *Hindology* department of *Hydal Berg University*, terming previous script not proper, invented new alphabets and brought out its first *Broshiski-German* Dictionary. After said professor, his assistant *Sky Hawk* undertook the work on Broshiski of *Nagar* and got published a famous Broshiski folk-tale *Libi Kisar*. Similarly a Canadian linguist *Ateen-e-Tafoo* worked on Broshiski, spoken in *Yasin* valley and brought out a book entitled *Hunza Proverbs*. Many other European linguists also undertook the development work of Broshiski, but being non-Broshiski there work needs to be rechecked and corrected. Prominent linguist, religious scholar, poet and writer of Broshiski *Prof. Allama Naseer-ud-Din Naseer Hunzaii* (*sitar-e-imitiaz*) formed the script of Broshiski in 1940. In 1980, he established Broshiski academy. Head office of said academy is in *Karachi* and its three

sub-offices are also established at *Islamabad*, *Gilgit* and *Hunza*. *Prof. Hunzaii* wrote 9 books on different subjects in Broshiski and Broshiski academy has brought out its first volume of Broshiski dictionary which was published by Editing, Publishing and Translation department of Karachi University, whereas, the work on second and third volume is in progress. The project of Broshiski dictionary was initiated by *Prof. Hunzaii*. In addition to dictionary, said professor's last two books *Shamole Boke* and *Jawahir Paarey* are also published by aforesaid department of Karachi University. (13)

To sum it up, we can say that among other languages of Jammu and Kashmir, Broshiski has got its status of a literally language, but it still needs to be related with any linguistic dynasty. So linguists need to divert their attention towards this serious and lingering situation.

To be continued

گوشہ ادب

<p>حرفیاں</p> <p>پ۔ پیر دی سیدا مرید کر دے آپڑے پیراں دے پھانوں نیر پھندے</p> <p>آل نچی نوں اگر منیر آچڑا خاک قدم دی ٹھر ٹھر پھندے</p> <p>درد معال نوں درد دی ساڑھ ہندی دھگی دلاں دے دکھ لکھ پھندے</p> <p>سایاں آپڑے ہمدرداں دے کرلا وچ بر سہو سکے شاہ امیر پھندے</p>	<p>تعلیمی دن</p> <p>نقلی دن لگا کے کھیجے جواب ہو گھٹیا دیکھ کے گوٹے کھڑے دل مہربان ہو گھٹیا</p> <p>رنگ تے کالا لیا والی کالے کتیں شیشہ تک کے آپڑے تے قریان ہو گھٹیا</p> <p>حالی تے خیراتی نالے پکا دے نمازی تک کے سو پتھراں کھیرا دل بنی مان ہو گھٹیا</p> <p>پل نوں رتی پل نوں ماش کھیجے جینا قماش کیوں یار میرے پیچن دا انجام ہو گھٹیا</p>	<p>غزل</p> <p>دل دا درد سہہ نی سکناں آپڑے منہ اوہ کہہ نی سکناں</p> <p>ظلم ہونیاں دیکھ کے میں چپ کر کے تے رہ نی سکناں</p> <p>یار دی قربت پاؤئیں وسطے پیری اُس دے بیہہ نی سکناں</p> <p>جنتے یار دا ذکر نہ ہو وے اُس مجلس وچ بہہ نی سکناں</p> <p>یار ہماوے تا ٹھیک عنیم غیر ہماوے تے شہ نی سکناں</p>	<p>غزل</p> <p>دل دی حرکت رک نہ جاوے کھٹے جھڑی میری تک نہ جاوے کھٹے</p> <p>اُس دے دیوانے تا ہزاراں دن یار دا راج رک نہ جاوے کھٹے</p> <p>شوخ تے بد مزاج بی اے او خیال رکھراں کہ تک نہ جاوے کھٹے</p> <p>دل دا دریا وت اگے اُس دے حرف ایہہ وے کہ تک نہ جاوے کھٹے</p> <p>لبو دی گردش دے نال جینا اے صابر اے لبو تک نہ جاوے کھٹے</p>	<p>نعت شریف سکندر جیات سکندر</p> <p>سب تو اہی سب دی دکری تیری شان نبی دونوں جہاں دا والی تو عالی شان نبی</p> <p>گھجے بی بیگیا میرے کپے تیرے درد واقیر آل پیر دے میرا غالی کارہ اے ذی شان نبی</p> <p>کہت دی جاوے عمر اے میری دس دے سو ہمارو نہ کدرے نال نہ لے جاواں میں اے امران نبی</p> <p>کردے میری درد اے مشکل میں لپا لپا راج دے دے خلیاں دونوں جگ وچ کرماناں نبی</p> <p>خالی چولی لے کے سکندر در تیرے تے آیا کھول کے کرمان والے بووے اے سلطان نبی</p>	<p>منظوم ہندکووان پشاور آن پاک</p> <p>سورہ بقرہ آیت نمبر-170</p> <p>رب کہدا وے عمل کرو گل میری تے جو بتائی اے عمل کرسو فلاح پاسو دنیا آخرت سنور جاسی انکار کر کے ایہہ کہندے وے پیچہ داوے دے رتے اتے عمل ساڈی سنت جیوے ضدی ایہہ لوک ضد اچ آکے عقل سی ایہہ کم نی لیوے نہ ہدایت نوں رہبر من دین آپڑے خولان اچ بند ایہہ لوک نی کوساں درد ان رب دے کولان</p>
<p>پ۔ پیری دی زندگی ہو ہے دے تے جوانی دی زندگی ہو ہندی</p> <p>زردار دی زندگی خوشی والی فاقہ مست دی زندہ دگر ہندی</p> <p>ٹرنے پھرنے دلو ہو وے جو عادی اُس دی عمر دی چال کزود ہندی</p> <p>سایاں زندگی دی گملائی جاسی اُس دی دہی پھانیاں دے دور ہندی</p> <p>پ۔ پھل نوں لے گئے ہوت چک کے کسی رہ گئی خوب خمار تم دی</p> <p>وقت صبح کر پار نوں دیکھ لیدی خوشی نال مزہ سچ سکھار تم دی</p> <p>نچل ہو کے رھتے تھاواں اندر خاک راہ کوئی کنی وار تم دی</p> <p>سایاں کسی نوں پھل نہ مل جانا دل جا ل اٹھواں دی قطار تم دی</p>	<p>اردو سچ فیشنبل ڈرامہ: ہم ایک ہیں</p> <p>پروڈیوسر: بھاجنیز سہیل</p> <p>کراسن آزاد کراسن۔ پڑھی کیندے او ہونٹک</p> <p>پڑھی کیندے او ہونٹک پڑھی کیندے او ہونٹک پڑھی کیندے او ہونٹک</p> <p>پڑھی کیندے او ہونٹک پڑھی کیندے او ہونٹک پڑھی کیندے او ہونٹک</p> <p>پڑھی کیندے او ہونٹک پڑھی کیندے او ہونٹک پڑھی کیندے او ہونٹک</p>	<p>پروڈیوسر: بھاجنیز سہیل</p> <p>پڑھی کیندے او ہونٹک پڑھی کیندے او ہونٹک پڑھی کیندے او ہونٹک</p> <p>پڑھی کیندے او ہونٹک پڑھی کیندے او ہونٹک پڑھی کیندے او ہونٹک</p> <p>پڑھی کیندے او ہونٹک پڑھی کیندے او ہونٹک پڑھی کیندے او ہونٹک</p> <p>پڑھی کیندے او ہونٹک پڑھی کیندے او ہونٹک پڑھی کیندے او ہونٹک</p>	<p>نعت شریف سکندر جیات سکندر</p> <p>سب تو اہی سب دی دکری تیری شان نبی دونوں جہاں دا والی تو عالی شان نبی</p> <p>گھجے بی بیگیا میرے کپے تیرے درد واقیر آل پیر دے میرا غالی کارہ اے ذی شان نبی</p> <p>کہت دی جاوے عمر اے میری دس دے سو ہمارو نہ کدرے نال نہ لے جاواں میں اے امران نبی</p> <p>کردے میری درد اے مشکل میں لپا لپا راج دے دے خلیاں دونوں جگ وچ کرماناں نبی</p> <p>خالی چولی لے کے سکندر در تیرے تے آیا کھول کے کرمان والے بووے اے سلطان نبی</p>	<p>سورہ بقرہ آیت نمبر-194</p> <p>ماہ حرام دا بدلہ وے بلکل ماہ حرام ای اے ایسے ای اے سب دا بدلہ جتجو کرسو انجو بدلہ ہر حرمت دے بدلے ہے وے اسی طرح حرمت بدلہ ہر زیادتی دا بدلہ ہے وے بدلے ویلے تسی لوکی اللہ توں ای حاضر جائو اللہ اتان نال اے ہرم جو عزمین پابند حدود دے</p>	<p>محمد ضیاء الدین</p>

